

Avoimeen arkkitehtuuriin

Päivikki Karhula

IFLA:n vuosittaiseen konferenssiin liittyvät tapahtumat Suomessa ja Norjassa elokuun lopulla ovat tuottaneet useampia kirjoituksia. Jarmo Saarti tuo terveisiä Oslost, Kimmo Tuominen ja Marja Oksa-Pallasvuo Järvenpäästä IFLA:n satelliittikokouksesta.

Tekijänoikeudet, open access -julkaiseminen ja open source -ohjelmat näyttävät saaneen runsaasti tilaa IFLA:n ohjelmassa. Muutosta on tapahtumassa siinä suhteessa, että avoimen lähdekoodin sovelluksista puhuminen ei ole enää vain teoriaa ja puuhastelua. Suomessakin sekä yritysten että julkishallinnon kiinnostus avoimen lähdekoodin sovelluksiin on lisääntynyt ja tuotteet ovat vakuuttavampia, mutta asiakkaat ja sovellukset eivät näytä löytävän toisiaan.

IFLA:n tuliaiset osoittavat, että myös kirjastoille soveltuvia ohjelmia alkaa olla käytössä ja tarjolla. Jarmo Saarti viittaa artikkelissaan useampiin IFLA:ssa esitelyihin sovelluksiin, kuten japanilaiseen julkaisuarkistoon ja Oslon kaupunginkirjaston projektiin sekä muutamiin open source -tuotteisiin, joiden taustat löytyvät artikkelin verkko-osoitteista. Ainakin Oslon sovellus vaikuttaa monipuoliselta, sillä palveluun kuuluvat mm. monikanavainen verkkokäyttöinen neuvontapalvelu, monikielinen vähemmistöpalvelu ja verkkojulkaisemiseen liittyviä sovelluksia. Artikkelin viitteissä mainitut Greenspan ja Koha näyttävät samoin kiinnostavilta uusilta tuttavuuksilta kirjastoille tarjolla olevien tietojärjestelmien joukossa.

Mielenkiintoista on, että avoimen lähdekoodin ideologiaa kaivattiin IFLA:ssa paitsi erillisinä sovelluksina myös kaupallisilta toimittajilta. Avoimen verkkojulkaisemisen puolella erilaiset hybridimallit, joissa kaupallisten ja avoimen verkkojulkaisemisen erilaisia piirteitä yhdistellään, ovatkin jo yleistyneet.

Lähdekoodin avaamistoiveiden eräänä taustekijänä on arvatenkin kirjastojen ajoittainen tyytymättömyys tietojärjestelmien toimittajien hitauteen korjata virheitä, tuottaa haluttuja muutoksia ja rakentaa tarvittavia lisäsovelluksia ohjelmistoihin. Koodin avoimuudella kirjastoille avautuisi mahdollisuus hankkia tarvitsemiaan muutoksia ja täydentäviä palveluja tarvittaessa kolmannelta osapuolelta.

Se, miten toimivaa tällainen kaupallisen ja räätälöidyn yhteensovittaminen käytännössä olisi ja miten vastuusuhteet sovellusten toimivuudesta jaettaisiin, on oma lukunsa. Avoimet lisäsovellukset taitavat myös edellyttää päivityksiä ja korjauksia, mikä edellyttää organisaatiota ja jatkuvuuden takaamista tällekin puolelle. Idean esille tuominen on kuitenkin pohtimisen arvoinen ja kertoo omaa tarinaansa siitä, missä mennään kaupallisten järjestelmien kehityksen suhteen.

Open source- ohjelmistot ja open access -julkaiseminen ovat myös muuttumassa uudenlaisiksi kysymyksiksi. Niitä ei enää tarkastella vain käyttäjien ja teknisten ominaisuuksien kannalta, vaan poliittisesta näkökulmasta. Nyt alkaa olla kysymys siitä, mihin julkinen raha kannattaa sijoittaa.

Avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kokeiluja ja hankkeita on julkisella sektorilla käynnistetty Euroopassa useitakin. Kustannussäästöt eivät ole ainoana toivona, vaan myös lisenssimaksujen siirtäminen mieluummin paikallisten alan yrittäjien hyödyksi. Suomessa samaan suuntaan puhalletaan esimerkiksi Jyrki Kasvin ja Hanna-Leena Hemmingin eduskunnalle ja Espoon kaupunginvaltuustolle tekemissä aloitteissa, joissa ehdotetaan, että mahdollisuudet avoimen lähdekoodin ohjelmistojen käyttöön näissä organisaatioissa tutkittaisiin.

Avoimen verkkojulkaisemisen puolella esimerkiksi Iso-Britanniassa tiede - ja teknologiavaliokunta on tehnyt aiheesta laajan taustaselvityksen ja suositellut valtion rahoitusta yliopistojen ylläpitämien avointen julkaisuarkistojen perustamiseen.

Kehityksen seuraaminen näiden vaihtoehtojen osalta näyttääkin yhä tarpeellisemmalta.